

OSZLÁR KÖZSÉG TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA

ALÁTÁMASZTÓ MUNKARÉSZ

ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY

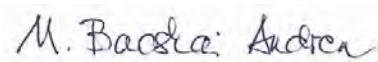

MEGRENDELŐ:
OSZLÁR KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA
3591 OSZLÁR, PETŐFI ÚT 11.

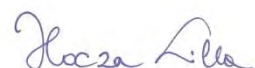
MISKOLC, 2018. JÚLIUS

**AZ ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY ELKÉSZÍTÉSÉBEN
KÖZREMŰKÖDÖTT:**

ÉPÍTETT ÖRÖKSÉG:

M. Bacskai Andrea
okleveles építésmérnök
vezető településtervező
É 05-0081
TT-1 05-0081

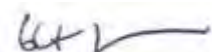
Hocza Lilla
tervező építésmérnök

TÁJRENDEZÉS:

Szűcs Gábor
okleveles táj- és kertépítész
vezető tervező
K1 05-0480
TK1 05-0480

RÉGÉSZETI TERÜLET:

Dr. Bálint Marianna
régész
Szakértői nyilvántartási szám: FKTANH

MEGBÍZÓ KÉPVISELŐI:

Ujvári Andor
Főépítész

Tóth Zoltán
Polgármester

TARTALOMJEGYZÉK

1.	ÖRÖKSÉGVÉDELMI VIZSGÁLAT	4
1.1.	A TELEPÜLÉS TÖRTÉNETI LEÍRÁSA	4
1.2.	A TELEPÜLÉS RÉGÉSZETI ÖRÖKSÉGÉNEK FELMÉRÉSE	6
1.3.	A VÉDETT MŰEMLÉKI ÉRTÉKEK TELEPÜLÉSI ÉRTÉKLELTÁRA	9
1.3.1.	A világörökségi és világörökség várományos helyszínek és területek	9
1.3.2.	Az országos építészeti örökség elemei	9
1.3.3.	A védetté nyilvánított és nyilvántartott régészeti lelőhelyek	13
1.4.	A HELYI ÉPÍTÉSZETI ÖRÖKSÉG TELEPÜLÉSI ÉRTÉKLELTÁRA.....	14
1.4.1.	A településszerkezet	14
1.4.2.	A telekstruktúra és utcavonal vezetés	22
1.4.3.	Az épített környezet helyi védelem alatt álló elemei, utcaképek, utcakép részletek	23
1.4.4.	Egyéb településszervezési elemek	25
1.4.5.	Építményrészletek, alkalmazott anyaghasználat, tömegformálás, homlokzati kialakítás	27
1.4.6.	Táj- és kertépítészeti alkotás, egyedi tájérték, növényzet	29
1.4.7.	Szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	31
2.	A RENDEZÉS SORÁN TERVEZETT VÁLTOZÁSOK HATÁSELEMZÉSE.....	32
2.1.	A TELEPÜLÉSI ÉRTÉKLELTÁRBAN SZEREPLŐ ELEMELK VONATKOZÁSÁBAN RELEVÁNS RÖVID ÉS KÖZÉPTÁVON TERVEZETT VÁLTOZÁSOK ISMERTETÉSE.....	32
2.2.	A TERVEZETT VÁLTOZÁSOK ISMERTETÉSE	33
2.2.1.	A változások hatása a régészeti örökségre.....	33
2.2.2.	A változások hatása a történeti településre, település és tájszerkezetre	34
2.2.3.	A változások hatása a a települési értékleltárban szereplő műemléki értékekre	36
3.	ÉRTÉKVÉDELMI TERV	36
3.1.	AZ ÉRTÉKLELTÁRBAN SZEREPELTETETT ÉRTÉKEK MEGŐRZÉSÉT BIZTOSÍTÓ SZEMPONTOK ÉS KÖVETELMÉNYEK.....	36
3.2.	AZ ÖNKORMÁNYZATI FELADATOK MEGHATÁROZÁSA	37

1. ÖRÖKSÉGVÉDELMI VIZSGÁLAT

A kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény 85/A. § (1) és (2) bekezdése értelmében:

„(1) Örökségvédelmi hatástanulmányt kell készíteni a település településfejlesztési koncepciójának kidolgozása során. Ha a településfejlesztési koncepció készítésekor nem készült, vagy a rendezés alá vont területre nincs örökségvédelmi hatástanulmány, vagy van, de az tíz évnél régebbi, akkor azt a rendezés alá vont területre el kell készíteni. Nem kell örökségvédelmi hatástanulmányt készíteni, ha az Étv. 8. § (2) bekezdése szerinti véleményezési eljárásban az illetékes államigazgatási szerv véleménye szerint a rendezés alá vont terület örökségvédelmi szempontból nem érintett.

(2) Az örökségvédelmi hatástanulmányban megfogalmazott értékvédelmi terv szerint kell meghatározni az örökségvédelemmel érintett területekre vonatkozó településfejlesztési és településrendezési eszközöket.”

Oszlár Község Településfejlesztési Koncepciójának feladata tehát – a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 496/2016. (XII. 28.) Korm. rendelet alapján – Oszlár község teljes közigazgatási területére kidolgozott örökségvédelmi hatástanulmány elkészítése.

Az örökségvédelmi hatástanulmány elkészítésének célja, hogy felderítse, felmérje a településfejlesztéssel, településrendezéssel kapcsolatos örökségvédelmi hatásokat, és javaslatot tegyen az örökségvédelmi értékek megóvására.

Felhasznált irodalom:

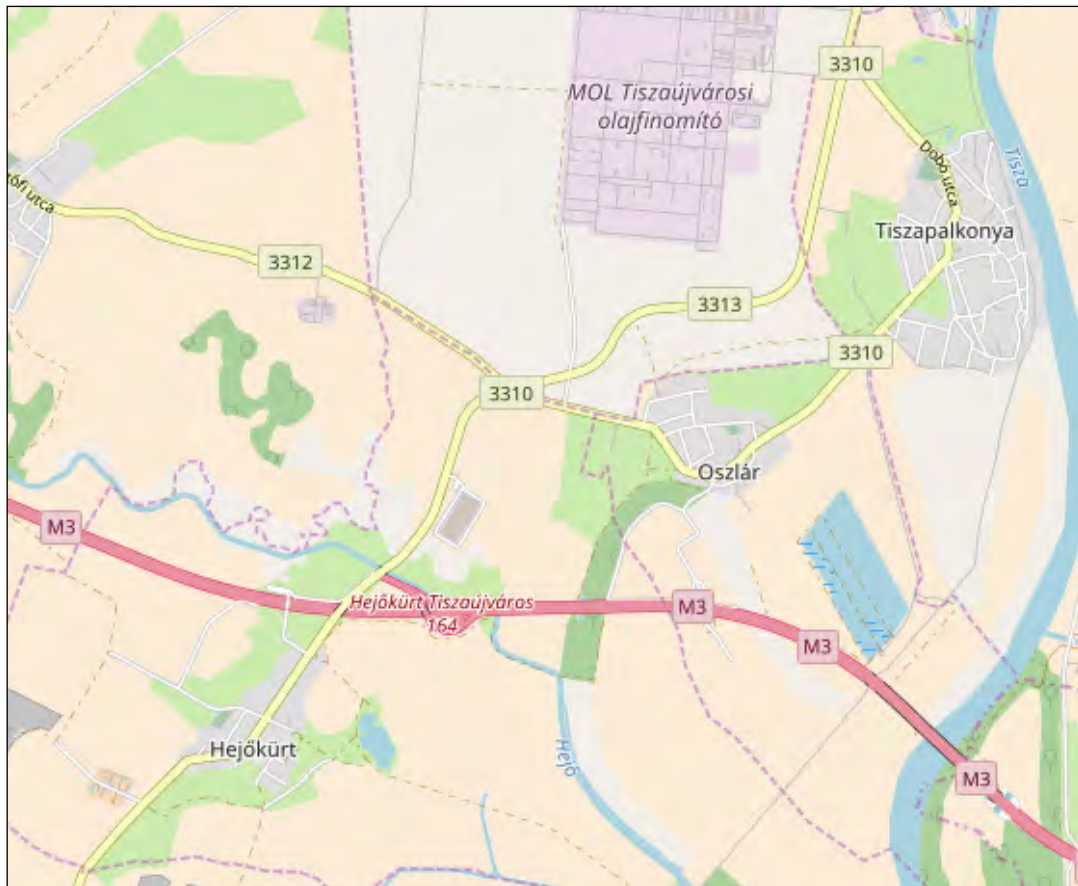
- Oszlár Településképi Arculati Kézikönyve 2017.
- A település által rendelkezésre bocsátott régi fotók dokumentációja 2017.
- Oszlár község helytörténeti dokumentumai
- Katonai felmérések térképei, <http://mapire.eu/hu/>
- Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer (MePAR) - mepar.hu
- Örökségvédelmi tanulmány régészeti munkarész - Koós Judit 2005.

1.1. A TELEPÜLÉS TÖRTÉNETI LEÍRÁSA

Földrajzi helyzet

Oszlár Borsod-Abaúj-Zemplén megye délkeleti részén, a megyehatáron helyezkedik el. A település összterülete 5,71 km². A község lakóinak száma a 2017. január 1-ei adatok szerint 388 fő.

Közigazgatási szempontból a Tiszaújvárosi járáshoz tartozik a Tiszaújvárostól 8 km, Miskolctól 40 km távolságra fekvő Holt-Tisza parti település. A település hajdan a Tisza partján feküdt, a Tisza kanyarulatának átmetszésével 6,1 kilométert rövidült a folyó, a holtág idegenforgalmi lehetőségeket is rejt a település számára.

Történet

A település az Örorsur-nemzetség birtoka volt s egyházát, amely Szent Gergely tiszteletére épült, valószínűleg ez a nemzetség emelte. Első okleveles említése 1292-ben fordul elő, majd a **XIV. századból**, amikor a pápai tizedlajstromok **Oslar, Wzlar, Ozlar** alakban írják a nevét. Neve török eredetű. A nemzetség különböző családjai 1347-ben megosztották birtokaikon, de mellettük a XIV. században még a Semjéni- és Kállai-család is ismeretes.

Mikor az Örorsur-nemzetségbeli Sályi László utód nélkül meghal 1447-ben Hunyadi János kormányzótól igénylik a települést és meg is kapja a nemzetség többi családja. Ebben a században a karthauziaknak is van birtokrészük Oszláron. A XVI. századtól a XVII. századig Rinót Miklós, Giczy József, Telekessy Imre, Bodó család, Barius Demeter, Bekényi András neveit említik a birtokosok között. Ezek voltak a birtokosok, mikor az Örorsur-nemzetségbeli Tiboldok kihaltak. Írásos emlékek vannak a XVIII. századbeli Kállaiakról, Szepessy-Plathycsaládokról. A XIX. századbeli földesurai sorában a Lónyai-, Klobusiczki- és Schmedt-család tűnik ki.

Oszlár hódoltsági terület volt. Török adót fizetett Hatvanba, majd Egerbe. A törökön kívül a pestis és az árvizek viselték meg a falut. Egyik legnagyobb árvíz 1888. március 20-án árasztotta el a falut, három hétig víz alatt volt minden, a 74 házból álló kis községben 20 ház omlott össze, a vetés 2/3 része semmisült meg. Az 1924. július. 20-i templomi tűzben meghalt az akkori lelkész és felesége.

A reformáció csak a XVII. században terjed el, s temploma is a század második felében épült, melyet 1725-ben kijavított és renováltatott a község. Erősítették a reformációt a Békés Vármegyéből a XVIII. század elején bevándorolt evangélikus tótok is, akik beolvadtak a magyarságba és vallásilag a református egyházba.

A XVIII. és XIX. század folyamán többször **Eszlárnak** nevezik a községet, amit gyakran összetévesztenek utólag a Szabolcs megyei Tiszaeszlárral. Az anyakönyvi bejegyzések alapján **1954. februárig Tiszaoszlárként szerepelt, 1954. márciusától Oszlárként.**

1919-ben 82 ház volt a faluban a fellelhető házjegyzék alapján, míg 1939-ben 109 ház és 503 lakosa volt a községnek, területe 1739 kat.hold. Iskolája egy tanerős református elemi iskola. Az I. Világháborúban 78 katonája harcolt, hősi halált halt 9 fő, hadirokkant lett 4 fő. A II. Világháborúban 24 helyi lakos halt hősi halált.

Az 1900-as évek elejéig a Tisza közvetlenül a falu mellett folyt, a szabályozása során Vásárhelyi elképzelése érvényesült, a folyó hossza 1420 km-ről 977 km-re rövidült és kb. 2 km-re folyik jelenleg a falutól. . Egyik legnagyobb árvíz 1888. március 20-án árasztotta el a falut, három hétig víz alatt volt minden, a 74 házból álló kis községben 20 ház omlott össze, a vetés 2/3 része semmisült meg. Az itt élő idős emberek szerint 1941-ben volt utoljára jelentős árvíz a faluban.

Két temploma van a községnek: a műemlék református templom és a római katolikus templom, amelyet 1981-1983 között építették Becker Gábor és neje tervei alapján.

1.2. A TELEPÜLÉS RÉGÉSZETI ÖRÖKSÉGÉNEK FELMÉRÉSE

A tanulmányhoz felhasználásra kerültek korábbi vizsgálati anyagok, Oszlár közigazgatási területére vonatkozó rendezési tervek, régészeti, történeti, művészettörténeti szakirodalom és különféle adatbázisok anyaga.

A meglévő adatokat helyszíni bejárás (2018. április) során ellenőriztük és azokat a jogszabályi előírásoknak megfelelően a feladathoz igazított formában rögzítettük.

Felmérés

Oszlár régészeti örökségének összefoglalása elsősorban adattári kutatásokra épül. Napjainkig a települést és annak környékét elkerülték a nagy infrastrukturális beruházások, így a település teljes területét érintő szisztematikus és szakszerű régészeti topográfiai kutatás még nem történt.

A fellelhető adatok a korábbi lelőhely bejelentések és leletmentések eredményei. A lelőhelyekre vonatkozó adatokat a Herman Ottó Múzeum adattárából, a Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongvédelmi Központ közhiteles nyilvántartásából, valamint a vonatkozó régészeti és helytörténeti irodalom áttekintése alapján állítottuk össze.

Régészeti lelőhelynek tekinthető az a földrajzilag körülhatárolható terület, amelyen a régészeti örökség elemei történeti összefüggéseikben találhatók. Régészeti örökség az emberi létnek a föld felszínén, a föld vagy a vizek felszíne alatt és a természetes vagy mesterséges üregekben 1711 előtt keletkezett érzékelhető nyoma, mely segít rekonstruálni az emberiség történetét és kapcsolatát környezetével. Régészeti örökségünk hazánk múltjának és jelenének pótolhatatlan, egyedi és meg nem újítható forrása, amelynek védelméről a 2001. évi LXIV. törvény rendelkezik.

A Kárpát-medence régészeti szempontból nagyon szerencsés természetföldrajzi tényezőkkel rendelkezik. A délről, keletről, vagy akár a nyugatról érkező régészeti kultúrák, népcsoportok megtalálták letelepedésükhöz, gazdálkodásukhoz szükséges feltételeket.

A Kárpátok koszorújából lefutó, az Alföldre érkező, esésüket veszítő folyók gyakran kényszerülnek helyzetük változtatására. A meanderező folyók sűrű vízhálózatot alakítottak ki a síkvidéki területeken, számos ér, patak, folyás, folyócska kanyargott itt.

A folyókat, patakokat, ereket kísérő magaspartok, árvízmentes háta kiváló lehetőségeket kínáltak települések kialakításához a régészeti korokban.

A XIX. századi lecsapolási munkák megkezdése előtt az ország vízben gazdag táj volt. Nem volt ez másképp a Dél-Borsodi területeken sem. A hegyekből leérkező kisebb folyók, patakok sűrű hálózata alakult ki. A vízfolyások vízmentes magaspartjai pedig jó körülményeket kínáltak a régészeti korokban a megtelepüléshez.

A régészeti lelőhelyek jelentős része észrevétlenül beolvad a tájba és csak a felszínen, a szántásban gyűjthető kerámiatöredékek alapján, csak a régész szakemberek számára felismerhetők.

A római császárkorban épül meg az a hatalmas védműrendszer, amelynek elsődleges feladata lett volna a Római Birodalomtól keletre megjelenő barbár népek Róma ellen irányuló támadásainak megállítására. Római mérnökök irányításával készülhetett el a Duna-kanyartól induló, az Északi-középhegység előtt elhaladó, a Tiszán átkelő, majd délre forduló, és egészen az Al-Dunáig húzódó többszörös sáncrendszer. Nyugatról egy alighanem sövénnel magasított és védett sánc emelkedett, amelyet keletről mély árok védett. A sok helyen ma is látható sánc-árok védművet Oszlár és Hejőkürt határán is ki lehetett mutatni. Oszlár nyugati határában, a Sovány-hát-dűlő északi végében találjuk a sáncmaradványait, amely a légifotókon is még nagyon jól nyomon követhetőek. Nem lehet véletlen, hogy a két település – Oszlár és Hejőkürt határát éppen a Csörsz-árok vonala jelöli ki, valószínű, hogy a középkorban, újkorban még látható volt a sáncmaradványa, és így mint jól látható és azonosítható tereptárgynál húzták meg a települések határát. Sajnos a rendszeres mezőgazdasági művelésből fakadó erózióknak köszönhetően Oszlár határában a sáncrendszer felszínen is jól látható szakasza nem maradt meg, azonban a felszín alatt feltárható nyomai megmaradtak. A sáncrendszer a néphagyományban Csörsz-árok, Ördög-árok elnevezéssel maradt fenn.

Patay Pál, a Magyar Nemzeti Múzeum régésze 1967-ben terepbejárást végzett a Tsz major és a község közötti szántóföldön, ahol embercsontokat és szarmata cserepeket talált. Ezt követően 1968-ban leletmentő ásatást folytattak a területen, különös tekintettel a **Csörsz-árok** kutatására. Az árok ugyan a lelőhelyen már nem észlelhető, de az iránya hozzávetőlegesen igen. A kutatóárok meghosszabbításában egy háton fekvő, nyújtott helyzetű, melléklet nélkül eltemetett csontváz feküdt. A meghosszabbításban rábukkantak a Csörsz egykori árkára. Az ároktól délre szarmata cserepek kerültek elő, valamint a 2. sír, egy gyermek csontváza.

1992-ben az épülő autópálya nyomvonalát bejárva a **Herman Ottó Múzeum régészei** a község Nyárfaszög nevű határrészében nagykiterjedésű településre bukkantak. A felszínen gyűjtött nagyszámú leletanyag-edénytöredékek, pattintékok, őrlőkövek- alapján egyértelművé vált, hogy kora és késő bronzkori, római császárkori, valamint avar településre bukkantak.

Az 1995-97 között lezajlott, **Koós Judit** vezette feltárás során kora bronzkori urnasíros temető maradványait tárták fel, valamint szarmata település és temető részletét. A sírokból nyugvó elhunytakat gazdagon felékszerelték ezüst ruhacsatokkal és tűkkel, borostyán gyöngyökkel, varrókészlettel, a férfiakat pedig használati eszközökkel, edényekkel helyezték sírba. Az avarok jellegzetes négyszögletes, kisméretű, kőpakolásos tűzhellyel ellátott házaikat építették fel a fűlzigeten. Legnagyobb jelentőségű azonban a késő bronzkori település, amely egyedülálló a korszak régészetében. A vertfalú házak maradványai, a

hulladékgödrökből kikerült jellegzetes, nagymennyiségű kerámia, állatcsont, egy jól szervezett közösség településére utalnak. A falu jelentőségére és gazdagságára utal, hogy bronzöntéssel is foglalkoztak, amelyre az előkerült öntőformákból és bronz ékszerekből, használati eszközökből lehet következtetni.

2003-ban Pusztai Tamás és Szörényi Gábor terepbejárást végzett a községet elkerülő, 3313. sz. út tervezett nyomvonalán. Ennek során a falutól északra három lelőhelyet regisztráltak, Oszlár-Bárány-hát és Csirkés határrészben. A leletmentést végző Koós Judit egy kora bronzkori kútra és benne kiegészíthető edényekre, valamint egy Árpád-kori település nyomaira bukkant. A települést, vagy karámot védő kerítések maradványai több száz, szerkezeti elemekre utaló cölöplyuk, oszlophely formájában jelentkeztek.

Az ország területén található régészeti lelőhelyek speciális csoportját alkotják a földből épített védművek, sáncok, földvárak, erődítések, halmok. Itt az Alföldön legnagyobb számban ezek közül a halmok, kurgánok fordulnak elő. Talán a leglátványosabb, legérdekesebb régészeti lelőhelyek tartoznak ebbe a csoportba, azonban ezen lelőhelytípusok a régészeti lelőhelyek csak apró kis töredékét reprezentálják. Szerencsés esetekben a terepen, a felszínen is jól azonosíthatóak, emiatt nemcsak a régész szakemberek figyelmére tarthatnak számot. A mesterséges építmények már a történeti korokban is felkeltették az emberek érdeklődését. Az egyes objektumokhoz számos legenda, monda, történet kapcsolódik, amelyek esetenként a földrajzi elnevezésekben is fennmaradnak.

A település középkori történetéről nem sokat tudunk, azt is elsősorban a fennmaradt oklevelek alapján rajzolhatjuk meg. A középkori oklevelek elsősorban a birtokviszonyokról tájékoztatnak minket, azokban nagyobbreszt a határvitákat, az örökösödési vitákat rögzítették. Az oklevelek alapján így a települések birtoklástörténetét ismerhetjük meg legjobban. (Lásd az 1.1. fejezetben)

A középkori település elhelyezkedésére vonatkozóan a Rákóczi utcában álló református templom nyújthat útbaigazítást. Egyértelművé válik, hogy a falu a Holt-Tisza nagy kanyarjának északi részén települt meg, s terjeszkedett mind a mai napig.

Oszlár régészeti lelőhelyeinek fenti, vázlatos áttekintése alapján, a számos ismertté vált régészeti lelet ellenére azt a következtetést vonhatjuk le, hogy Oszlár nem tartozik a régészeti szempontból jól kutatott települések közé. A régészeti lelőhelyek térképre vetítése során nagy területek mutatkoznak fehér foltként, kutatatlan területként. A település területén, illetve annak környezetében folytatott régészeti ásatások elsősorban különböző építkezésekhez kapcsolódtak.

Az autópálya, illetve az elkerülő út nyomvonalában végzett ásatások példájának említése jól megvilágítja, hogy tulajdonképpen Oszlár határában bárhol lehet régészeti lelőhelyre, régészeti leletekre rábukkanni. A település közigazgatási határában több nyilvántartott régészeti lelőhelyet ismerünk, de ez nem jelenti azt, hogy ismerjük valamennyit. A település határában szisztematikus régészeti topográfiai kutatások még nem történtek, így nem került feltérképezésre a település teljes határa. A mellékelt lista csak egy reprezentatív mintavételnek tekinthető, és nem szabad azt a következtetést levonni belőle, hogy ismerjük Oszlár közigazgatási határában található valamennyi régészeti lelőhelyet. A földmunkával járó beruházások tervezése során mindenképpen figyelembe kell venni, hogy a jelenleg lehatárolt területeken kívül is kell régészeti leletek előkerülésére számítani. A fenti körülményt ma már a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény is tükrözi, hiszen a jogszabály megkülönbözteti a régészeti lelőhely és a nyilvántartott régészeti lelőhely fogalmát.

A településen komoly örökségvédelmi kockázatot jelenthetnek a zöld mezős beruházások. A település teljes határát lefedő régészeti topográfia hiányában újabb régészeti lelőhelyre gyakorlatilag a település határában bárhol rá lehet bukkanni különböző földmunkák során. A nagy területű zöldmezős beruházásoknál mindenképpen számolni kell régészeti lelőhelyek előkerülésével, így különösen fontosnak tartjuk, hogy a zöldmezős beruházások előkészítésénél nagy hangsúlyt kapjon a régészeti örökség felmérése.

Javasoljuk, hogy az ilyen típusú beruházások esetén a tervezés legkorábbi fázisában készüljön el a próbafeltárást is magába foglaló előzetes régészeti dokumentáció, vagy örökségvédelmi hatástanulmány, ugyanis csak ennek a dokumentációnak a segítségével lehet csökkenteni a régészeti örökség által jelentett kockázatot. Javasoljuk, hogy a vállalkozások telephelyeinek kiválasztása során a régészeti örökségvédelmi szempontokat is vegyék figyelembe.

A régészeti örökségvédelmi kockázat tovább csökkenthető már korábban kialakított telephelyek korszerűsítésével, azaz a barna mezős beruházások ösztönzésével.

1.3. A VÉDETT MŰEMLÉKI ÉRTÉKEK TELEPÜLÉSI ÉRTÉKLELTÁRA

1.3.1. A világörökségi és világörökség várományos helyszínek és területek

Az örökségvédelmi szakhatósági megkeresésekre kapott adatszolgáltatások alapján Oszlár településen világörökségi és világörökség várományos terület nem található.

1.3.2. Az országos építészeti örökség elemei

Műemlék, műemléki együttes

Református templom – műemlék II.

A református templom Rákóczi út 5. hrsz.:3. műemléki védettség alatt áll. Egyhajós, egyenes záródású templom, főhomlokzat előtt álló toronnyal.

Törzsszám: 1129

Azonosító: 3012

Védés: 22509/1958. ÉM, 120344/1958.MM

A templomot 1804-ben építették copf stílusban, ekkor a nyugati homlokzat előtti tornyát csak a templom falainak magasságáig készítették el. A torony a mai 25 méteres magasságát csak jóval később, az 1866-os építkezés során érte el.

Az eredeti famennyezetet 1946-ban stukatúrozták, addig látható volt rajta az 1705-ös évszám, amely valószínű, hogy a régi templom mennyezeti deszkáinak átmentése folytán került fel a mennyezetre. A templom 9 x 17 méteres belső terében 310 ülőhely van, mennyezete sík, vakolt. Orgonáját Kerékgyártó János építette 1900-ban. A 235 kg-os harangját Seltenhofer Frigyes öntötte 1892-ben Sopronban, a 130 kg-osat pedig Szlezák László 1923-ban Budapesten. A torony alatt láthatjuk falra festve a két világháború hősi halottainak neveit.

A ref. templom ex-lege műemléki környezete (2, 47, 49, 5, 6, 66/2, 67, 72. hrsz.)

Törzsszám: 1129

Azonosító: 22944

Forrás:

Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Miskolci Járási Hivatala Hatósági Főosztály
Építésügyi és Örökségvédelmi Osztály
Miniszterelnökség Örökségvédelmi Hatósági Főosztály
Örökségvédelmi Nyilvántartási Osztály

A református templom egy régi képen a Rákóczi úti korabeli utcaképben

A református templom korábbi képe

A felújított műemlék református templom mai képe

Belső képek a református templomból:

A műemlékvédelem sajátos tárgyai: a történeti kert, temető és temetkezési emlékhely

Oszlár község területe történeti kerttel, temetővel és temetkezési emlékhellyel nem érintett.

Műemléki terület: történeti táj, műemléki jelentőségű terület, műemléki környezet

A ref. templom ex-lege műemléki környezete (2, 47, 49, 5, 6, 66/2, 67, 72. hrsz.)

Törzsszám: 1129

Azonosító: 22944

Forrás:

Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Miskolci Járási Hivatala Hatósági Főosztály

Építésügyi és Örökségvédelmi Osztály

Miniszterelnökség Örökségvédelmi Hatósági Főosztály Örökségvédelmi Nyilvántartási Osztály

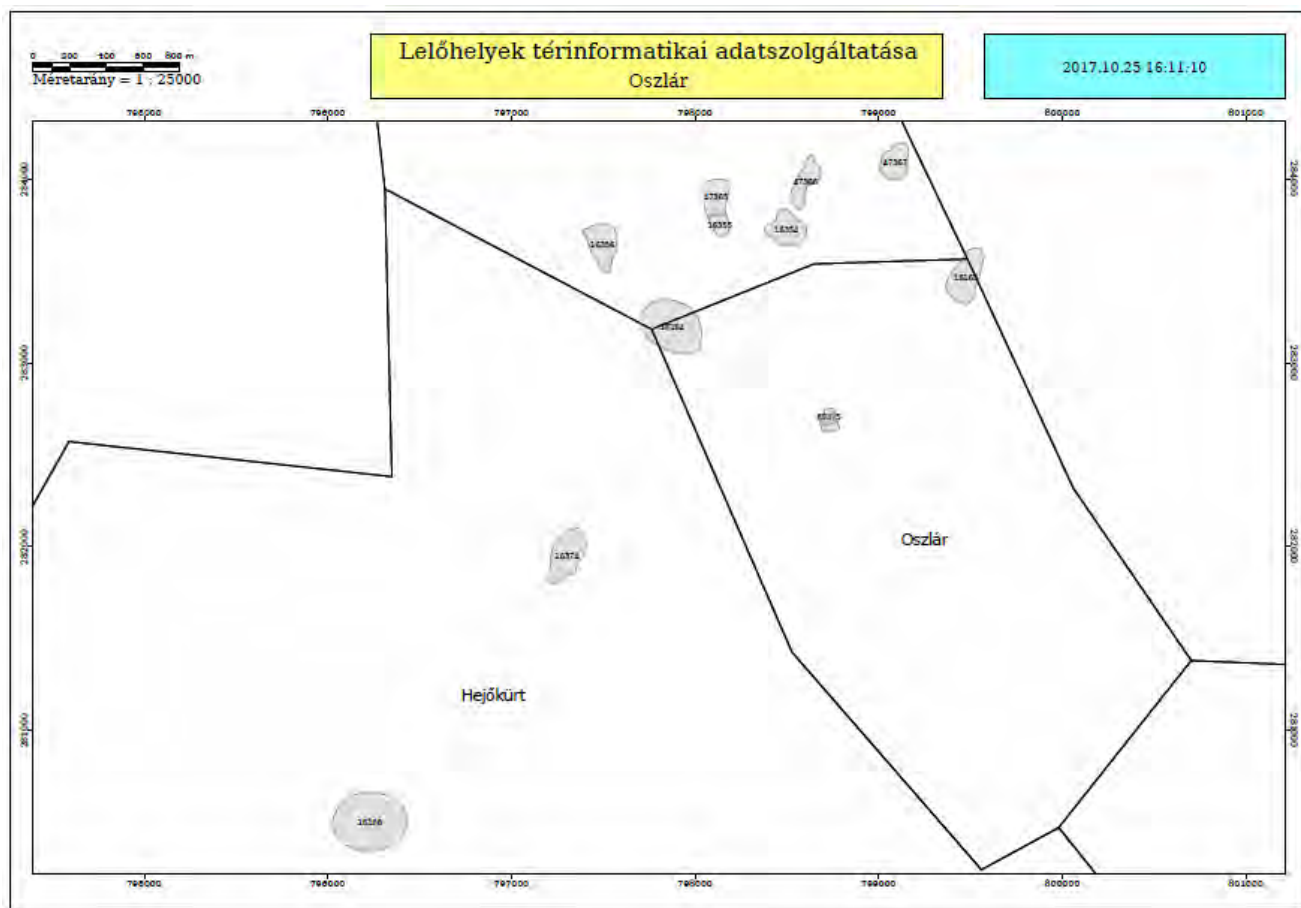
Nemzeti emlékhely

Oszlár község területe nemzeti emlékhellyel nem érintett.

1.3.3. A védetté nyilvánított és nyilvántartott régészeti lelőhelyek

Oszlár közigazgatási határában ill. határa környezetében található nyilvántartott régészeti lelőhelyek

Azonosító	Település	Lelőhely száma	Név	Védelem	Hrsz.
16166	Hejőkürt	18	Nagydomb	szakmai	0118/8, 0118/9, 0118/16, 0118/7, 0118/10, 0118/6, 0118/15, 0120/3, 0120/1, 0119
16374	Hejőkürt	19	Nyárfaszög	szakmai	096/44, 096/51, 096/43, 096/63, 096/39, 096/36, 04/25, 096/74, 096/58, 096/57, 096/52, 096/19, 096/18, 096/14
16164	Oszlár	1	Csörsz árok	szakmai	046, 043/3, 042/6, 042/5, 043/4, 042/8, 051, 0154/6, 0154/5, 0154/4, 0154/3
16165	Oszlár	2	Tiszapalkonya-Oszlár országút	szakmai	03/10, 03/1, 07/31, 06, 02, 065/5, 0152
16167	Oszlár	4	Rákóczi út 10.	szakmai	6, 5, 3, 9, 038, 039, 540, 10, 47, 8, 2
47365	Oszlár	9	Bárányhát	szakmai	0150/2
47366	Oszlár	10	Csirkés I.	szakmai	0150/2
47367	Oszlár	11	Csirkés II.	szakmai	0150/2
80375	Oszlár	12	Ref. templom	szakmai	47, 3, 49, 12/1, 8, 9
16354	Tiszaújváros	7	MOL-1. lelőhely	szakmai	0150/2
16355	Tiszaújváros	8	MOL- 2. lelőhely	szakmai	0150/2
16356	Tiszaújváros	9	MOL- 3. lelőhely	szakmai	0157/11, 0157/12

Oszlár közigazgatási határában szakmailag védett lelőhelyek kerültek feltüntetésre, miniszteri rendelettel védetté nyilvánított régészeti lelőhely nem található.

Forrás: Miniszterelnökség Örökségvédelmi Hatósági Főosztály Örökségvédelmi Nyilvántartási Osztály

1.4. A HELYI ÉPÍTÉSZETI ÖRÖKSÉG TELEPÜLÉSI ÉRTÉKLELTÁRA

1.4.1. A településszerkezet

A település tájhasználatának és településszerkezetének alakulását nyomon követhetjük a település történeti és jelenkori térképein.

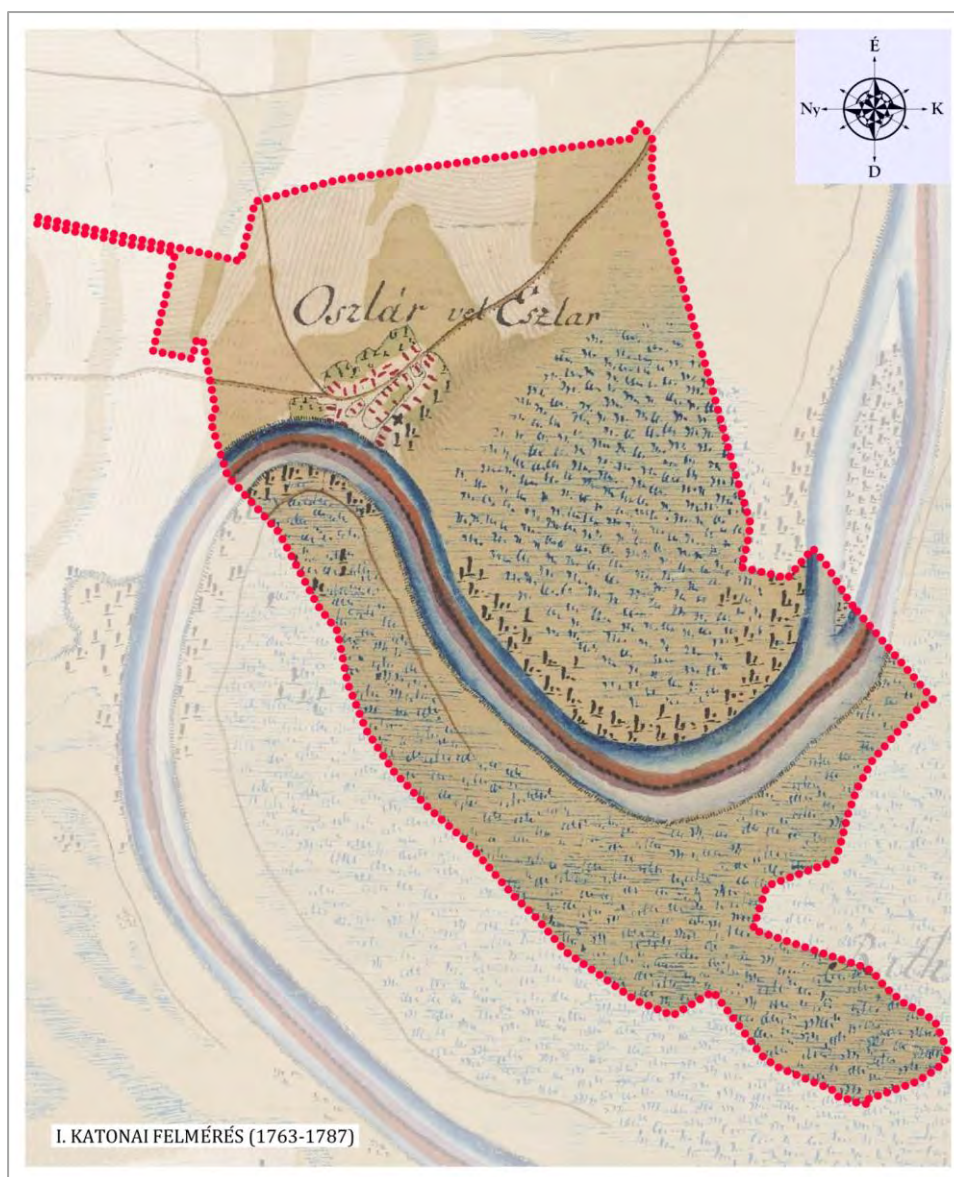
AZ I. KATONAI FELMÉRÉS

Az I. katonai felmérésen (1763-1787) megfigyelhető, hogy a település csaknem háromnegyede vízjárta- mocsaras terület. Ennek legnagyobb része legelőként funkcionált. A folyópartot ártéri erdő szegélyezi. A néhány házból és kertekből álló kezdetleges település közvetlenül a folyó mellett található. A beépített területet három út köti össze a szomszédos településekkel (Tiszapalkonya, Nemesbikk és Sajószöged irányába).

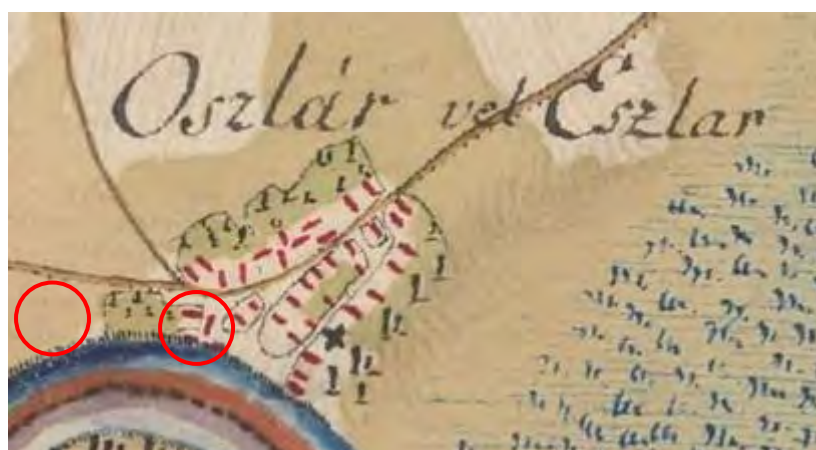
A település utcahálózatának fő irányait a rajta áthaladó Tiszapalkonya – Nemesbikk útvonal (mai Petőfi út, a település főutcája) és a Tisza vonala adta.

A település belterületét vizsgálva látszik a Tiszához lefutó Rákóczi u. nyomvonala mellett a mai műemlék református templom helye.

A település nyugati részén, főutca és a Tisza között látszik a mai művelődési ház épület beépítésével megegyező, épületutcavonallal párhuzamos, hátrahúzott tömege.

I. katonai felmérés (forrás: mapire.eu)

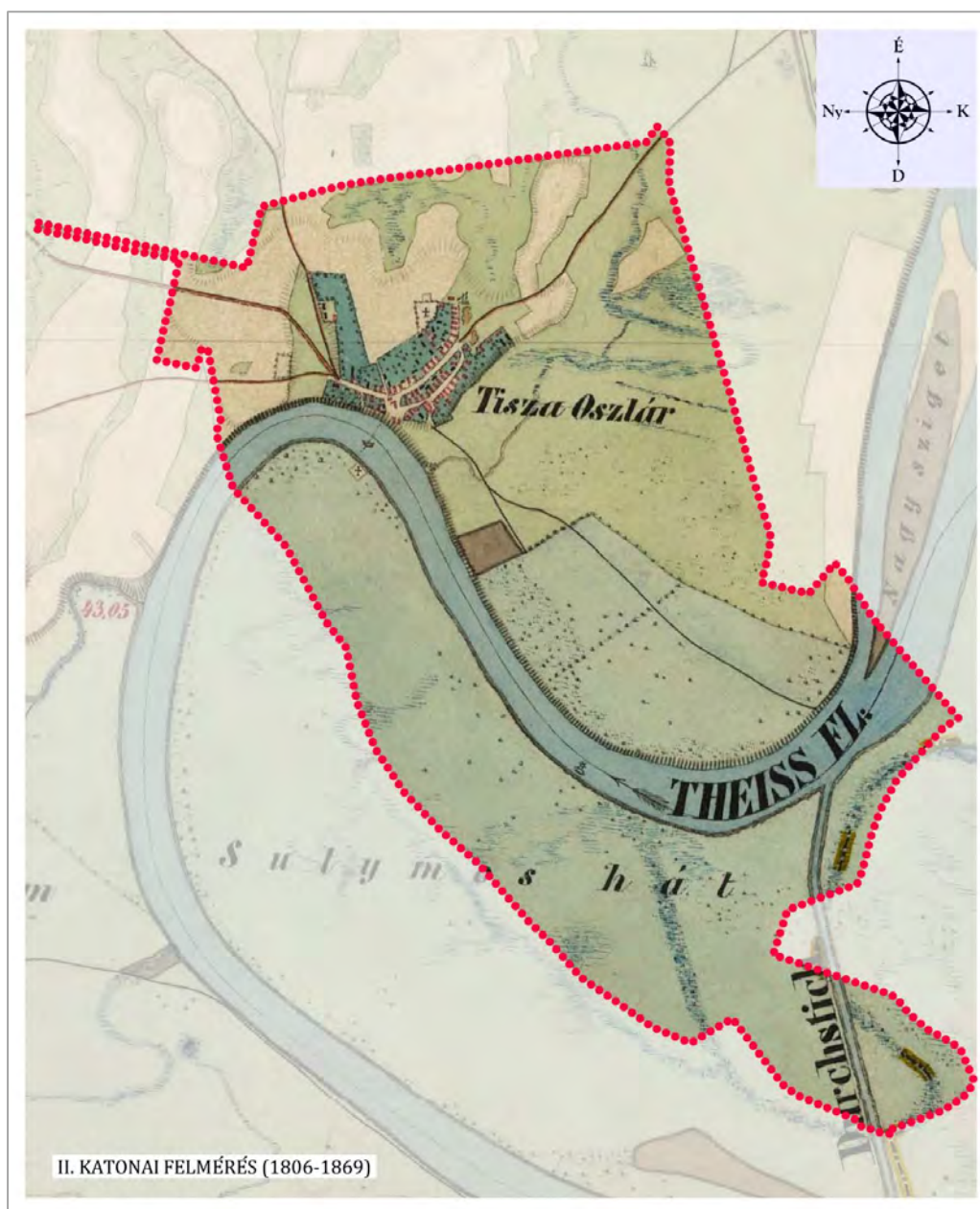

I. katonai felmérés részlete (forrás: mapire.eu)

AZ II. KATONAI FELMÉRÉS

A **II. katonai felmérésen** (1763-1787) részletesebb ábrázolást kapunk a területhasználatokról. Az első katonai felméréshez képest az arányok viszonylag változatlanok, még mindig nagyráoszt mocsaras- vízjárta terület. A beépített területen lévő épületek száma nőtt. Ekkor már látszik egy vékonyabb átvágás a Tisza kanyarulatában, amely előrejelzi a Tisza szabályozását, ami a Tisza árterének élővilágában hatalmas változást hozott.

A településről Tisza Kürt, Nemes Bikk, Bata halma és Tisza Palkonya külön utakon volt megközelíthető, ezzel a településből kimenő utak száma négyre növekedett. A térképen nagy valószínűséggel az épületek telken való tényleges elhelyezkedése tanulmányozható. Új, észak-déli tengelyű utca jelenik meg, (jelenlegi Dózsa Gy.út) a település keleti oldalán.

II. katonai felmérés (forrás: mapire.eu)

II. katonai felmérés részlete (forrás: mapire.eu)

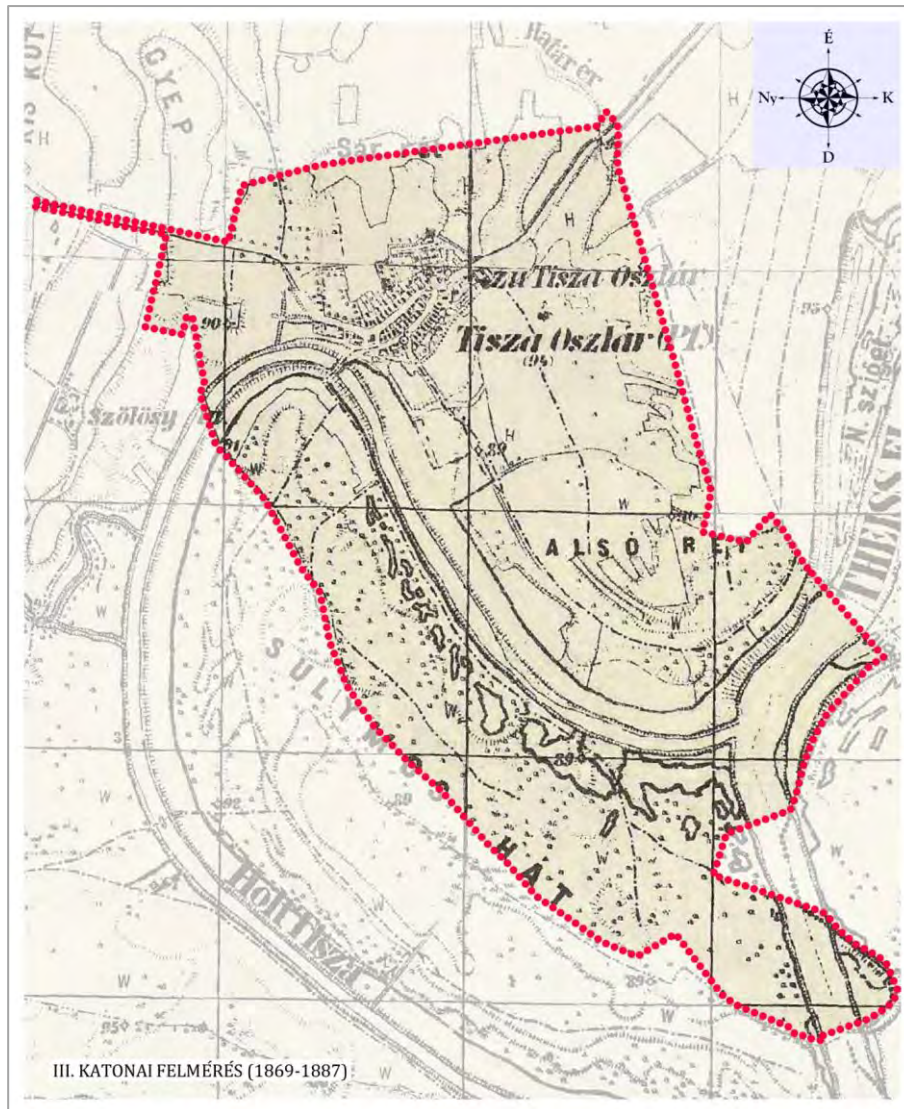
A III. KATONAI FELMÉRÉS

A **III. katonai felmérésen (1869-1887)** megtörtént a Tisza szabályozása, emiatt átrendeződtek a vízrajzi viszonyok, megváltozott a növényzet. Az ármentesített részekben nagy területek kerültek felszántásra. A beépített terület mérete viszonylag változatlan maradt, és az utak vonalvezetésén sem vehető észre módosítás. A mai közigazgatási határok mentén, a térképszelvényen néhol fasor van jelölve, amelyek karakteres elemi lehetnek az akkori tájképnek.

A település kiterjedése a második katonai térképhez képest nem változott.

III. katonai felmérés részlete (forrás: mapire.eu)

III. katonai felmérés (forrás: mapire.eu)

KATASZTERI TÉRKÉP 1889.

A kataszteri térkép a III. katonai felmérés időszakának részletesebb térképi ábrázolását mutatja. A település keleti oldalán kialakult telekosztás nagyrészt már a mai állapotot mutatja.

A település nyugati oldalán még nagy uradalmi telkek láthatók.

A térképen egyértelműen azonosítható a mai Művelődési Ház épülete és a település mai képének jellegzetes eleme: a magtár épülete.

A településen református iskola működött a református templom környezetében.

KATONAI FELMÉRÉS (1941)

A település **1941. évi katonai felmérésén** látszik, hogy a település északi irányban fejlődött tovább.

A főutcától (ma Petőfi út) északra megjelenik az észak-déli tengelyű Táncsics út és Bocskai út nyomvonala, majd a kelet-nyugati tengelyű Kossuth út és Deák Ferenc út is. A Holt Tisza területén jelölésre kerültek az összefüggő, már beerdősült területek.

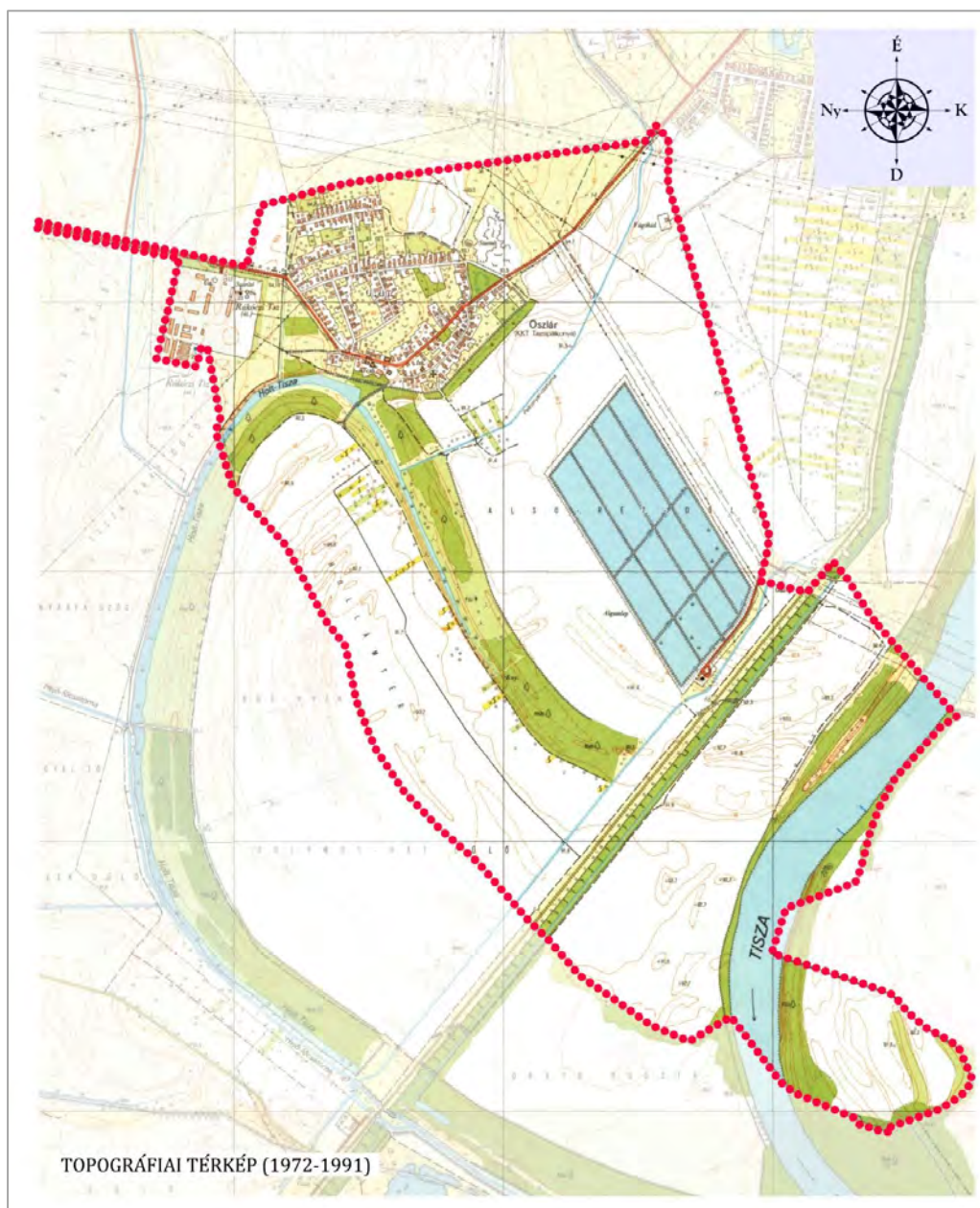
Katonai felmérés (1941) (forrás: mapire.eu)

TOPOGRÁFIAI TÉRKÉP (1972 – 1991)

A **topográfiai térképen (1972-1991)** szabályos geometrikus vonalként jelennek meg a települést átszövő csatornahálózatok, és a Tisza menti árvízi fővédvonal. A Holt-Tiszában a vízfelület minimálisra zsugorodott, a helyén ártéri erdőfoltokkal tarkított nádasok maradtak.

A beépített területeken már a település jelenlegi kiterjedése látható, megjelenik a Deák Ferenc út észak-déli szakasza és az Arany J. út a település legészakibb, utolsó utcája, az Arany János út is. Megjelenik egy hatalmas szabályos vízfelület, az Alga-telep, a MOL ipari szennyvíztisztító telepe.

További változás, hogy a település Ény-i határában viszonylag nagy alapterületen megépül a Rákóczi Tsz, a major terület új funkcióval, új tulajdonossal ma is működik.

Topográfiai térkép (forrás: mepar.hu)

ORTOFOTÓ (2000)

Ortofoto (forrás: mepar.hu)

Az **Ortofotón** (2000) a település beépített részének kiterjedése változatlan. A legszembeütőbb változás az M3-as autópálya megépülése, amely kettészeli a települést. A bekötőutakkal, hidakkal, rézsúkkal kiépített útszakasz a zavaros vízrajzi viszonyokat még jobban átalakította.

Emiatt és a folyamatos zaj- és rezgés kibocsátásával negatív hatást gyakorol a környező tájra.

1.4.2. A telekstruktúra és utcavonal vezetés

Oszlár szerkezetének alakulását befolyásolta a település életében folyamatosan jelen lévő mezőgazdasági aktivitás. A lakótelkek telekosztására jellemző a hosszúkás, szalagszerű bontás, mely lehetővé tette, hogy a lakóépület az utcafronton helyezkedjen el, míg a telek többi, hátsó részét mezőgazdasági célú telekrészként használták. A településre jellemző, hogy egy lakótelken belül több épület is épült az utcafrontra, melyet az átlagosnál szélesebb (ún. kertes) telkek tették lehetővé.

A település főutcája, a Petőfi út a településen félkörívesen halad át. A református templom utcája, a Rákóczi út és a Petőfi út a település két legrégebbi utcája.

A település történeti magja

A település a történeti térképek alapján a településen átvezető út, a Petőfi út és a hajdan élő Tisza szakasz mellett települt. A településnek az út mellett települt és a templom körül kialakult településrész a történeti központi magja, ahol a meghatározó intézmények települtek a múltban és ma is.

A történeti településrészre jellemző az oldalhatárra telepített, az utcára merőlegesen tájolt épületek lehelyezése. Jellemzően az utca vonalától 3-4 méterrel hátra húzva, előkertet hagyva jelennek meg a lakóházak.

A településközponti vegyes részre jellemző a szabadon álló beépítés. Az épület lehelyezését minden esetben a funkció és a rendelkezésre álló telekméret befolyásolja.

A régi épületek nem horizontális, hanem hosszanti, vertikális irányba terjeszkedtek. Ez a rendszer lehetőséget nyújt a szakaszos építkezésre és a későbbi bővítésekre. Oszlár lakóépületeinél ezen bővítési rendszer használata javasolt. Ha a telekméret engedi, akkor célszerű a földszinti bővítés.

Meglévő bővítéseknél megfigyelhető az első udvar U alakban történő körbeépítése. A széles udvarok ugyanis lehetővé teszik, hogy a lakóépület mellé a telken az utcafronton kialakulhasson még egy lakó + egyéb funkciójú épület.

A két épület között hátratulva megjelenik a melléképület, ez a beépítésmód még inkább tagolja a hosszú telkeket, és még karakteresebben jelenik meg az első udvaron kialakuló lakó funkció és a hátsó udvaron kialakuló gazdasági funkció.

A nagyon széles telkek esetében a gazdasági funkció - pl. nagy mezőgazdasági gépek, járművek tárolása - a telek utcai oldalán, külön bejárattal is megjelenik.

1.4.3. Az épített környezet helyi védelem alatt álló elemei, utcaképek, utcakép részletek

Az épített környezet helyi védelem alatt álló eleme:

Parókia

(Rákóczi út 5. szám alatti ingatlan)

A napjainkban „Kúria” néven ismert épület a református templom közvetlen szomszédságában található. Egykor paplakként és parókaiként üzemelt ill. iskolaként működött.

Az épület udvara közös a templomkerttel. Az 1924. évi tűzvész idején az épületben égett lelkész és családja emlékét az oszlári lakosok mai napig őrzik. Régi funkcióira a homlokzatán elhelyezett emléktábla is emlékeztet.

Az épület jelenleg nem használt, a templomban zajló istentiszteleteket más település plébánosa tartja. A történeti településrészen való rendkívül jó elhelyezkedése és eszmei értéke miatt javasolt új funkció adaptálása az épületbe. Alkalmas lehet közösségi épület kialakítására.

A hagyományos lakókörnyezeti kultúra megmaradt együttese

A településen összefüggő együttesek nem maradtak meg, de egyes helyeken 2-3 db hagyományos lakókörnyezeti kultúrájú épület még együtt szemlélhető az azóta épült vegyes épületek között.

Hagyományos lakókörnyezeti kultúrájú épületek együttese a település történeti központjában, a Rákóczi utcában, a műemlék templom közelében

Település jellegzetes épülete:

Magtár

(Petőfi út 36. szám)

A Magtár a település főutcájául szolgáló Petőfi úton található. Szorosan az utcafrontra épült, elől és oldalhatáron helyezkedik el. A történeti térképek alapján a hajdan a településen átvezető út másik oldalán álló, utcavonallal párhuzamos tetőzetű kúria léptékű épülettel (ma Művelődési Ház) egy egységet alkothatt.

A robosztus épület funkciójából adódóan kis, filigrán nyílászárókkal rendelkezik. A mezőgazdaságilag aktív településen a mai napig aktívan használt épület.

1.4.4. Egyéb településkarakter elemek

Jellegzetes épülettípusok:

1. Fa oszlopos tornácos lakóépület

A település napjainkban álló legidősebb lakóépületei. A házak oldalhatárra épültek és hatalmas udvarral rendelkeznek. Ezek a több mint száz éves épületek jellemzően tornácos kialakítással és fa szerkezetű alátámasztással készültek. Az oldal tornácos és az elől-oldal tornácos fajtái egyaránt megtalálhatóak Oszláron. Díszes, faragott motívumos fa részletei az oszlopokon és nyílászáróikon egyaránt megjelennek.

Helyi védelemre javasoltak építészeti értékeik és finom, kidolgozott részleteik miatt.

A fa oszlopos tornácos lakóépület szép példái: **Deák Ferenc út 6. és Rákóczi út 16.** szám alatti épületek.

Deák F. út 6.

Rákóczi út 16.

2. Épített oszlopos tornácos lakóépület

Az épített oszlopos, tornácos lakóépületek főként a már átalakított faoszlopos tornácos lakóépületek, de előfordulnak eredendően épített oszloppal rendelkező épületek is. Ezen típusra jellemző, hogy a házak oldalhatárra épültek és hatalmas udvarral rendelkeznek. Jellemzően tornácos kialakítással, az oldal tornácos és az elől-oldal tornácos fajtái egyaránt megtalálhatóak Oszláron. Az igényesen felújított épületek követendő példák, hogyan lehet egy épület történeti értékeit megtartani,

mégis a jelen kor elvárásainak és igényeinek megfelelően átalakítani és felújítani. Ezen épületek karbantartása, állagmegőrzése folyamatos.

Az oszlopok cseréje már évtizedek óta megtörtént, így lassan ezen típusnak is saját történeti értékkel és hagyománnyal bírnak. Nem csoda tehát, hogy a kezdetben átalakított lakóházak mintájára újonnan épült épületeknél is megfigyelhető ezen típusú házak kialakítása.

A fent említett típusú lakóépületek igényesen kialakított és régi hagyományokat őrző mintapéldái: a Kossuth út 22., Bocskai út 15., **Rákóczi út 12.** és **Rákóczi út 20.** szám alatti épületek.

Rákóczi út 12.

Rákóczi út 20.

Épített tornácos lakóépület egy korábban készült képen (ma már nem áll)

3. „Kódisállásos” lakóépület

A kódis állásos épülettípusok jellemzőek a településre, azonban a legtöbb ezen beépítési mód szerint épített lakóépületeknél vagy az átalakítások során beépítették a kódisállást, vagy már eredetileg beépítve került kialakításra, amivel kicsit veszítettek az értékükből.

A beépítési mód helyi védelemre javasolt, hiszen így lehetőséget biztosít arra, hogy az első udvart külön válassza a hátsó udvarrésztől. Ez a településre jellemző hosszú, elnyúlt telkeknél még inkább fontos, főként az udvar különböző funkcióját szem előtt tartva.

Ezen típusú lakóépületek igényesen kialakított és régi hagyományokat őrző mintapéldái építészeti inspirációt nyújtanak.

A „kódisállásos” lakóépület típus bemutatására javasolt a **Petőfi út 14.** szám alatti épület.

1.4.5. Építményrészletek, alkalmazott anyaghasználat, tömegformálás, homlokzati kialakítás

Nyílászárók

A nyílászárók kialakítása nagyban befolyásolja az épület karakterét, hangulatát.

A szabad nyílások és a tömör falfelületek megfelelő aránya nagyon fontos, hiszen ez adja meg az épület utcára néző, legfőbb karakterét.

Szépen formált hagyományos nyílászárók:

Építményrészletek:

Oszlárra jellemző előtornácos épület faragott tornác diszei
egy régi képen

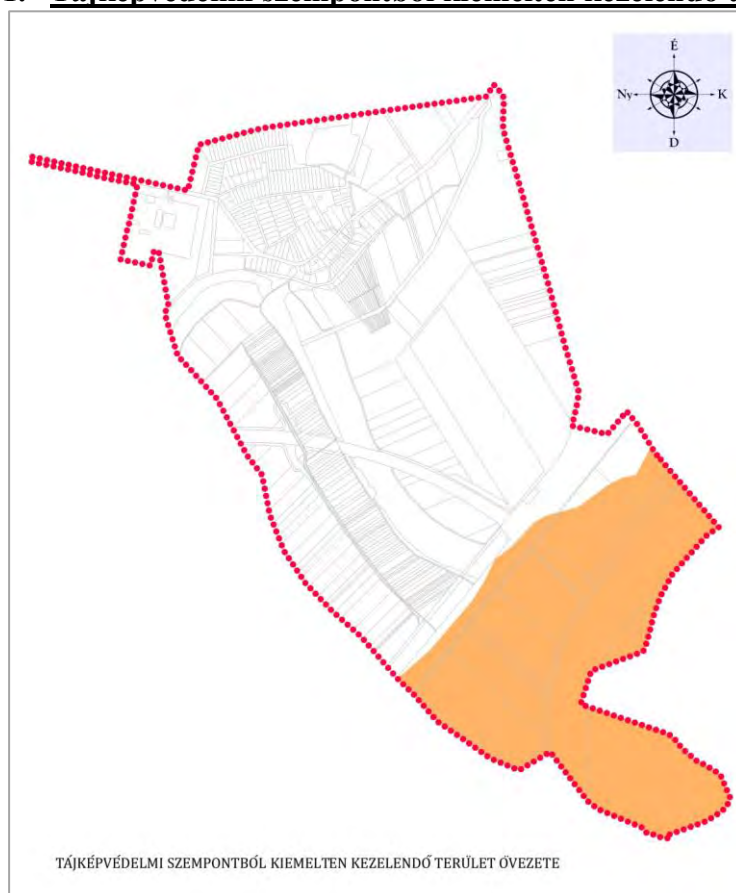

Tornácoszlop Oszláron egy régi képen

1.4.6. Táj- és kertépítészeti alkotás, egyedi tájérték, növényzet

Védett, védendő táji és természeti értékek, területek:

1. Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek

A település tájvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területei

A településkép védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvény 2.§ (1) pontja előírja, hogy a településkép védelme a település vagy településrész jellegzetes, értékes, illetve hagyományt őrző építészeti arculatának és szerkezetének - az építészeti, táji érték és az örökségvédelem figyelembevételével történő - megőrzését vagy kialakítását jelenti.

A Tisza ártér értékei:

- a Tisza szabályozása után kialakult és gátak közé szorult hullámtér
- fűz, nyár ligeterdők
- partmenti bokorfüzesek
- őshonos cserjék, lágyszárú növények
- sással, kákával szegélyezett holtágak
- a még megmaradt ártéri rétek és mocsárrétek
- természeti adottságokhoz igazodó szántó- és gyepgazdálkodás
- a táj vizek alakította eredeti arculata, amely a mozaikos szántóföldi művelésben fellelhető.

2. Nemzeti és nemzetközi természetvédelmi oltalom alatt álló vagy védelemre tervezett terület, érték, emlék

Országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal védett természeti területeket a természetvédelemért felelős miniszter nyilvánítja védetté. Ezek lehetnek nemzeti parkok, tájvédelmi körzetek, természetvédelmi területek és természeti emlékek is.

Oszlár közigazgatási területén belül országos és helyi jelentőségű természetvédelmi terület, érték, emlék nem található.

Natura 2000, vagy egyéb nemzetközi természetvédelmi oltalom alatt álló vagy védelemre tervezett terület szintén nem található a településen.

3. Zöldfelületi karaktert meghatározó elemek:

A vonalas zöldhálózati összekötő elemek közül az egyik legjelentősebb a több helyen szakaszosan megjelenő vérszilva fasorok, illetve a tujasorok. Az Észak-Amerikai eredetű nyugati tuja (*Thuja occidentalis*) nem tekinthető a hagyományos növényhasználatához és tájképéhez illeszkedő fajnak, ennek ellenére fontos karaktereleme a településnek.

Szintén a vonalas zöldhálózati elemek közé sorolható az utak mentén található gyepes árok, és a kerítések előtti széles, gondozott zöldsáv. Ezek az elemek a település klímájára pozitív hatást gyakorolnak, és nem utolsósorban esztétikai értéket is hordoznak.

A korlátozott közhasználatú zöldfelület közé sorolható az Oszlári Gyermekkert Óvoda. A gyerekek öröme jól karbantartott, fa játszóeszközök lettek elhelyezve a gepes udvaron. A meglévő díszcserjék mellett érdemes lenne néhány árnyékot adó, nagyobb termetű fa kiültetésével fejleszteni a helyszínt.

A közhasználatú zöldfelületek kategóriába tartozik a temető. A terület jól karbantartott, azonban a nagyméretű beton sírkövek miatt zöldfelületi jelentősége csekély. A temető és az út közötti zöldsávon megjelenik egy tujákból és lombhullató cserjékből álló kiültetés, ami szépen szegélyezi a helyszínt, viszont a bejárat nincs eléggé hangsúlyozva. A zöldfelület növényzetének fejlesztésével (pl. takaró fasor, vagy cserjesáv ültetésével) a kétféle területhasználat jobban elválna egymástól.

A Dózsa György út és a Petőfi út találkozásánál kialakult nagyobb, vízjárta terület izgalmas színfoltja és értékes zöldfelületi eleme lehetne a településnek.

A Rákóczi út és Petőfi út találkozásánál egy kisebb park található díszcserje és évelőkiültetéssel, padokkal, burkolattal kialakítva, azonban a lombkorona szint ebben az esetben is hiányos.

1.4.7. Szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor

A település területén köztéri szobor, képzőművészeti alkotás nem található.

A település törekszik egységes utcabútorok alkalmazására. Fa anyagú padok, utcajelző táblák, virágtartók kerültek kihelyezésre a közterületeken.

2. A RENDEZÉS SORÁN TERVEZETT VÁLTOZÁSOK HATÁSELEMZÉSE

2.1. A TELEPÜLÉSI ÉRTÉKLELTÁRBAN SZEREPLŐ ELEMEEK VONATKOZÁSÁBAN RELEVÁNS RÖVID ÉS KÖZÉPTÁVON TERVEZETT VÁLTOZÁSOK ISMERTETÉSE

A hatástanulmány Oszlár Község Településfejlesztési Konceptiójának megalapozó vizsgálatában rögzített jövőképet, és ennek elérésére kitűzött célrendszeri elemeket tekintette tervezett változásoknak.

Stratégiai célok, tematikus célok:

1. A gazdasági helyzet erősítése

- 1.1. Az ipari és kereskedelmi-szolgáltató területek betelepítési lehetőségeinek keresése – helyszín: a település északi oldala, az Ady E. út két oldalán
- 1.2. A hagyományos mezőgazdasági háttér megtartása
- 1.3. Az Önkormányzat gazdálkodásának optimalizálása:
 - ingatlanvagyonának növelése
 - vállalkozásbarát szemléletének előtérbe helyezése

2. A társadalmi folyamatok irányítása

- 2.1. Oszlár, mint a közösségek területe:
 - A közösségi szemlélet preferálása, a közösségi fejlesztések előtérbe helyezése- új sportterület létrehozása a településközponti területen – helyszín: Petőfi út 7. (79. hrsz.)
 - A fejlesztésekben a társadalmi részvétel formáinak támogatása
- 2.2. Oszlár, mint munkahely:
 - Önálló, vagy Tiszaújváros ipari létesítményeihez kapcsolódó gazdasági vállalkozások megtelepedésének ösztönzése
 - Munkaerő támogatása
- 2.3. Oszlár, mint lakóhely:
 - Vonzó kistelepülési lakóhelyi körülmények megteremtése az ide betelepülők, fiatalok stb. részére

- Az idősök részére aktív, hasznos elfoglaltságok megszervezése

3. A művi környezet fejlesztése

- 3.1. A település épített értékeinek megóvása, bemutatása
- 3.2. A hagyományok ápolása, tájház létrehozása a településközponti területen – helyszín: Petőfi út 6. (173. hrsz.) – az önkormányzati tulajdonú telken álló hagyományos lakókörnyezetű épületben tájház létesítése
- 3.3. Közlekedési lehetőségek fejlesztése, a közösség által használt vonalak erősítése
- 3.4. Közterületek ember léptékű kialakítása, az épületek településre jellemző arculatának fejlesztése
- 3.5. Közmű ellátottság teljes körűvé tétele – a település csatornahálózatának kiépítése

4. Természeti, környezeti revitalizáció

- 4.1. Gazdasági fejlesztésre kijelölt területek beépítésének optimalizálása
- 4.2. A környezetbiztonság megteremtése
- 4.3. A jelenleg is jó minőségű utcafásítás folytatása
- 4.4. A természettel, környezettel szembeni igényesség növelése

2.2. A TERVEZETT VÁLTOZÁSOK ISMERTETÉSE

2.2.1. A változások hatása a régészeti örökségre

A tervezett módosítások és hatásuk:

A belterületől nyugatra eső, azzal határos területet érintő beépítettségi változás:
 Ady E. út két oldalán gazdasági terület létrehozása, új gazdasági épületek megépítése

Hatáselemzés:

A beépítési változással érintett területen részben zöldmezős beruházásként kerül sor beépítettségi változásra. A változtatással érintett területen részben korábbi építkezések, útépítés alapozásának maradványai láthatóak. A korábbi építkezések által bolygatott területtől északra beépítetlen szántóföld húzódik.

Az örökségvédelmi hatástanulmány készítése során helyszíni bejárást tartottunk a területen, ahol a szántásban, a kelő vetésben, száraz felszínen, a régészeti megfigyelésekhez viszonylag rossz körülmények között szórványosan gyűjtöttünk régészeti kerámiatöredékeket.

A zöldmezős beruházás jelentős örökségvédelmi kockázatot rejt magában. A rendelkezésünkre álló adatok alapján megállapíthatjuk, hogy a területhasználati változással érintett területen régészeti lelőhely található.

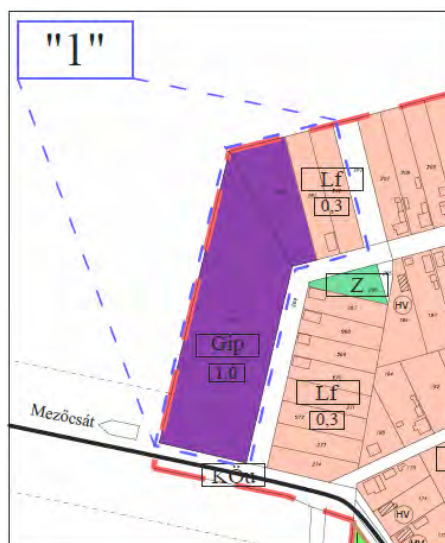
A tervezett beépítés során a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény rendelkezéseit be kell tartani. A tervezésnél és a kivitelezésnél a régészeti feltárás idő- és költségigényével számolni kell.

2.2.2. A változások hatása a történeti településre, település és tájszerkezetre

Változások a településen

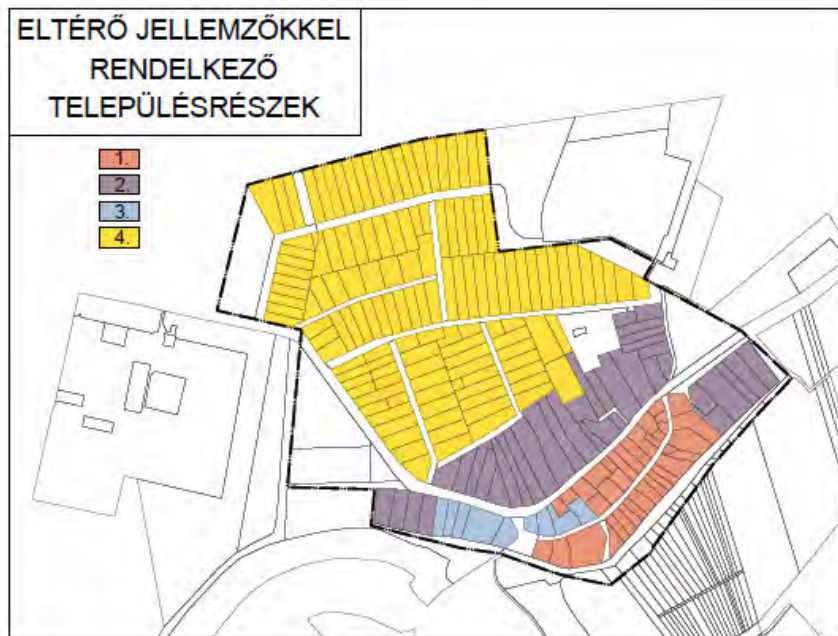
A tervezett területfelhasználási változás, módosulás a település északi részén, közvetlenül az igazgatási határ mellett következik majd be, a településnek ez az oldala Tiszaújvárossal határos.

A fejlesztési terület nyugati – eddig nem beépített - oldala már ma is gazdasági - ipari gazdasági - területfelhasználású a településrendezési eszközökben, csak eddig a már régebben rögzített fejlesztések nem valósultak még meg.

A most készülő Településfejlesztési Konceptióban az Ady E. út észak-déli tengelyű szakaszának nyugati oldala is ipari gazdasági területfelhasználásra kerül besorolásra. A falusias lakóterületi besorolású terület jelenleg lakóházakkal részben beépített terület. A telkeket az Önkormányzat már megvásárolta, így sor kerülhet annak gazdasági felhasználására.

A változással érintett terület a település családi házas karakterű településrészében található.

1 – történeti településrész, 2 – átalakuló településrész, 3 – településközponti településrész, 4 – családházias településrész

Ez a legutóljára beépült terület a településen. Ide tartozik a Kossuth, a Táncsics, a Bocskai, a Deák Ferenc, az Arany János és az Ady Endre út.

Funkcióját tekintve főként lakóövezet. Hosszú, keskeny telkek jellemzik. A szalagtelkek első, utcafronti részén alakult ki a lakózóna, ahol a lakóépület, nyárikonyha és kiskert található, a telk hátsó részén gazdasági zóna található, ahol gazdasági épületek és hatalmas veteményes kert található. A gazdasági zóna alkalmas állattartásra és növénytermesztésre egyaránt. A telkek szélessége lehetővé teszi, hogy a két épület között a hátsó kert megközelíthető legyen mezőgazdasági gépekkel. Ezt a ritkább beépítési szövet teszi lehetővé.

Településarculati szempontból ebben a településrészben megtalálható a történeti településrészre jellemző régi tornácos épülettípus, a „kockaházak”, illetve az újabb korok építészeti szokásait tükröző épületek egyaránt.

A településen keresztül haladó 3310. sz. út mellé települt gazdasági területtel szemben, az út másik oldalán egy ipari mezőgazdasági terület, major található.

Változások a tájszerkezetben

A tájszerkezeti és zöldterületi vizsgálatok kimutatták:

- A nagyüzemi művelésű szántókon sok helyen nincs se fasor, se mezsgye. Gondosan megtervezett mezővédő erdősávok telepítése nem csak a biodiverzitás növelése miatt lenne fontos, de hatással lehetne többek között a hőmérsékletre, a levegő víztartalmára, a talajéletre, a párolgásra és a termésmennyiségre is.
- A katonai felméréseket megvizsgálva kiderült, hogy egykor több út mentén karakteres fasorok voltak. Sajnos ezeknek csak töredéke maradt meg. Az út menti fásítások visszaállítása kedvezne a biodiverzitásnak, és a közlekedés résztvevőinek optikai vezetőként szolgálna.
- Több helyen található zöldítésre alkalmas helyszín (pl.: a sportpálya és Petőfi út közötti szakasz, Eperke ABC előtti teresedés), amely nincs kellő mértékben kihasználva, ennek

pótlása szükséges. A fásítás mértéke nem megfelelő több helyen (pl.: Petőfi Sándor út, közterek, óvodaudvar), ennek pótlása szükséges.

3.2.3. A változások hatása a települési értékleltárban szereplő műemléki értékekre

A település műemléki értékei – műemlék református templom és műemléki környezete – és a helyi védelemmel érintett parókia épület a település történeti településrészén, a település főutcájával párhuzamos, csendes utcában találhatóak, a település déli részén.

A fejlesztéssel érintett terület ettől a területtől távol, a település Tiszaújvárossal határos északi részén helyezkedik el. A területfelhasználás váltással kapcsolatos településképi vagy forgalmi változások az értékvédelmi területet ill. a védett épületeket nem érintik.

3. ÉRTÉKVÉDELMI TERV

3.1. AZ ÉRTÉKLELTÁRBAN SZEREPELTETETT ÉRTÉKEK MEGŐRZÉSÉT BIZTOSÍTÓ SZEMPONTOK ÉS KÖVETELMÉNYEK

Régészeti lelőhelyeket érintő fejlesztések esetén mindenképp szükséges a terület előzetes feltárása, hogy az ott található régészeti információk ne vesszenek el. Itt a kárenyhítést a megelőző feltárás jelentheti. Fontos a feltárás maradéktalan szakszerűsége, részletes dokumentálása. Kedvező a helyben való bemutatathatóság, kerülendő a fennmaradást veszélyeztető minden lépés.

A Településfejlesztési Konceptió a kedvező irányú változásokra helyezi a hangsúlyt, a település élhető és fenntartható életteret biztosít. Emellett hangsúlyt kap a gazdasági helyzet megerősítése, a társadalmi folyamatok irányítása, a művi környezet fejlesztése valamint a tájvédelmi, zöldterületi konfliktusok csökkentése.

A Konceptió a védett karakterjegyű területeken túl gondot fordít a település egész arculatának hagyományokat őrző kialakítására is. A műemléki értékekre a közterületek fejlesztése is jelentős hatást gyakorol. A község jellegzetességeinek kiemelése, az épületek és a közterületek arculati összehangolása, a közterületek műemléki környezetbe való beillesztése feladatként van jelen. Feladat a település műemléki református templomát övező közterületek minőségi fejlesztése.

A jelenlegi középületek kialakítása – új épület vagy átalakítás - során a település arculatának jellegzetességei figyelembevételre kerültek. A település léptékéhez, arculatához jól illeszkedő közintézmények:

A település óvodája
(új épület)

A település Művelődési Háza
(átalakított épület)

3.2. AZ ÖNKORMÁNYZATI FELADATOK MEGHATÁROZÁSA

A Településfejlesztési Koncepció kidolgozását követően sor kerül a településrendezési eszközök felülvizsgálatára. Ennek keretében születnek majd javaslatok értékeket is érintő szabályozási elemekre, illetve övezeti előírásokra.

A település rendelkezik elfogadott településképi rendelettel. A településrendezési eszközök tervlapjain szerepelni fog az aktuális művi és természeti , táji értékvédelemmel érintett területek pontos lehatárolása.

A település kiemelt feladata a település történeti területének központjában fekvő műemléki református templomát övező közterületek minőségi fejlesztése, amely a műemlék református templom látogathatóságát, bemutatathatóságát is növelheti.